

Sygn. akt **I C 1169/17**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 czerwca 2018 roku

Sąd Rejonowy w Gdyni I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący: SSR Sławomir Splitt

Protokolant: Jolanta Migot

po rozpoznaniu w dniu 15 czerwca 2018 r. w Gdyni na rozprawie

sprawy z powództwa **J. M.**

przeciwko (...) **Towarzystwu (...) S.A. w W.**

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego (...) **Towarzystwa (...) S.A. w W.** na rzecz powoda **J. M.** kwotę **30.417,76 złotych** (trzydzieści tysięcy czterysta siedemnaście złotych siedemdziesiąt sześć groszy), wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 sierpnia 2017 roku do dnia zapłaty;

II. zasądza od pozwanego (...) **Towarzystwa (...) S.A. w W.** na rzecz powoda **J. M.** kwotę **5.138,00 złotych** (pięć tysięcy sto trzydzieści osiem złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 3.600,00 złotych (trzy tysiące sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygnatura akt: I C 1169/17

UZASADNIENIE

Powód J. M. wniósł pozew przeciwko (...) Towarzystwu (...) S.A. z siedzibą w W. domagając się od pozwanego zapłaty kwoty 30.417,76 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 sierpnia 2017 r. do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu powód podniósł, iż w dniu 27 maja 2008 r. zawarł z pozwanym umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...) 2008 numer polisy (...). Wysokość miesięcznej składki regularnej została ustalona na kwotę 3.000 zł. W związku z wygaśnięciem umowy pozwany dokonał umorzenia środków według wyceny środków uczestnictwa z dnia 29 kwietnia 2013 r. Uzyskana w wyniku umorzenia kwota wynosiła 107.776,39 zł. Od kwoty tej została pobrana opłata likwidacyjna w kwocie 29.340,00 złotych oraz opłata od wykupu wysokości 1.077,76 zł. Po pobraniu ww. opłat pozwany wypłacił na rzecz powoda kwotę 77.358,63 zł. Jak wskazuje powód opłata likwidacyjna oraz opłata od wykupu zostały pobrane zgodnie z postanowieniami Ogólnych Warunków Ubezpieczenia tj. wzorca umownego jednostronnie przygotowanego przez pozwanego, z tym jednak zastrzeżeniem, iż pozwany pobrał ją w innej wysokości niż przewidziana w OWU, nie wyjaśniając sposobu naliczenia opłaty w takiej wysokości ani nie uzgadniając jej wysokości z powodem. Z ostrożności powód podnosi, iż postanowienia dotyczące wysokości opłaty likwidacyjnej oraz opłaty od wykupu mają charakter niedozwolonych postanowień umownych, albowiem w sposób sztywny i automatyczny ustalają wysokość opłaty likwidacyjnej w oderwaniu od faktycznie poniesionych przez pozwanego kosztów. Wysokość opłaty została rażąco zawyżona, narusza zasady współzycia społecznego i interesy powoda jako konsumenta, prowadzi do jego zubożenia i nieuzasadnionego przysporzenia na rzecz pozwanego. W ocenie powoda, skoro postanowienia umowne będące podstawą do obciążenia powoda opłatą likwidacyjną i opłatą warunkową są nieważne to pozwany nie był uprawniony do jednostronnego ustalenia wysokości tych opłat w innej wysokości i w konsekwencji świadczenie pobrane przez pozwanego jest świadczeniem nienależnym na zasadzie art.

410 kc. Powód wskazał, iż wezwał pozwanego do zwrotu przedmiotowych opłat pismem z dnia 9 sierpnia 2017r. w terminie 7 dni. Od dnia następnego po upływie wyznaczonego terminu powodowi należą się ustawowe odsetki za opóźnienie.

(pozew k. 2-4)

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości. W pierwszej kolejności pozwany podniósł zarzut przedawnienia, wskazując, iż zgodnie z art. 819 § 1 kc roszczenia z umowy ubezpieczenia przedawniają się z upływem trzech lat. Opłatę likwidacyjną pobrano w dniu 29 kwietnia 2013r., a powództwo zostało wniesione w listopadzie 2017r., a więc po upływie trzech lat.

Nawet, w przypadku uznania, iż zapisy OWU mają charakter abuzywny to na podstawie § 25 ust. 2 i 3 OWU powstaje roszczenie o wypłatę całej kwoty zgromadzonej na rachunku ubezpieczenia bez potrącenia opłaty tj. roszczenie prawidłowego wykonania umowy. Umowa jest nadal ważna, a jedynie postanowienia o opłacie likwidacyjnej podległy eliminacji. Zdaniem pozwanego, w takiej sytuacji nie będzie miał zastosowania dziesięcioletni termin przedawnienia wynikający z art. 405 kc w zw. z art. 410 kc, albowiem przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu mają charakter subsydiarny w stosunku do zobowiązań umownych. Stosowanie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu należy uznać za wykluczone w przypadku, gdy stronie przysługuje roszczenie na podstawie umowy ubezpieczenia a odpowiedzialność na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu jest możliwa tylko w braku innej podstawy prawnej.

W ocenie pozwanego kwestionowane przez powoda postanowienia nie naruszają art. 385¹ § 1 kc. Opłata likwidacyjna została pobrana w stosunkowo niskiej kwocie, jeśli odniesie się ją do wartości rachunku ubezpieczenia. Nadto, powód nie wywiązał się z zawartej umowy, gdyż zobowiązał się do wpłacenia kwoty 180.000 zł, czego nie uczynił. Dalej pozwany podniósł, że pobrana opłata nie stanowiła 100 % lub 99 % wartości zgromadzonych środków, lecz wyniosła około 29 % wartości rachunku ubezpieczenia. Zdaniem pozwanego, nie ma racji powód twierdząc, że wpis klauzuli podobnej do tej użytej w niniejszej sprawie do rejestru klauzul abuzywnych ma skutek w postaci zakazu stosowania danej klauzuli w ogóle. Pozwany wskazał, iż umowa ubezpieczenia z (...) jest z natury umową długoterminową i największe koszty tej umowy ubezpieczyciel ponosi w pierwszych latach obowiązywania tj. koszty polegające na konieczności wypłacenia prowizji agentowi zawierającemu umowę. Koszty te pokrywane są co do zasady z pierwszą roczną składką. Dlatego przedwczesne rozwiązanie umowy przez konsumenta naraża pozwanego na straty. W niniejszej sprawie wysokość opłaty likwidacyjnej została ograniczona do kosztów rzeczywiście poniesionych przez pozwanego w związku z przedwczesnym rozwiązaniem umowy.

Nadto, pozwany wskazał, iż postanowienie dotyczące opłaty likwidacyjnej dotyczą składki, a więc świadczenia głównego. Dodatkowo, pozwany podnosi, iż postanowienia umowy ubezpieczenia stanowią postanowienia indywidualnie uzgodnione z konsumentem, gdyż podstawą zawarcia umowy był prawidłowo wypełniony i podpisany przez ubezpieczającego wniosek o zawarcie umowy, w którym powód określił wartość polisy. Treść wniosku o zawarcie umowy określa także szereg innych bardzo istotnych dla ubezpieczającego informacji dotyczących m.in. rodzaju zawartej umowy oraz wysokości i częstotliwości opłacania składki. W ocenie pozwanego poziom skomplikowania OWU nie odbiega od standardowego poziomu funkcjonującego w obrocie konsumenckim w usługach finansowych. Nadto, pozwany wskazał, iż opłata od wykupu jest pobierana celem pokrycia kosztów likwidacji rachunku ubezpieczenia tj. zbycia jednostek uczestnictwa w wysokości 1 % wartości rachunku i nie ma charakteru opłaty zawyżonej.

(odpowiedź na pozew k. 40-44)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W maju 2008r. z powodem J. M. skontaktował się telefonicznie agent ubezpieczeniowy i zaproponował mu zawarcie umowy ubezpieczenia na życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym, wskazując, że jest to produkt którego celem jest długotrwałe oszczędzanie, a zarazem jest to produkt bezpieczny, najlepszy na rynku i pozwalający na

osiągnięcie dużych zysków. Agent poinformował powoda m.in. o możliwości zmniejszenia składki w przyszłości i wypłaty środków w przypadku likwidacji polisy. Do podpisania umowy doszło na parkingu podczas około 10-15 minutowego spotkania.

(dowód: przesłuchanie powoda płyta CD k. 114)

W dniu 27 maja 2008 r. powód J. M. jako konsument zawarł jako ubezpieczony i ubezpieczający z pozwanym (...) Towarzystwem (...) S.A. z siedzibą w W. umowę ubezpieczenia na życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym (...) (nr polisy (...)).

Zgodnie z umową powód był zobowiązany do opłacania składki regularnej w wysokości 3.000 zł miesięcznie do dnia 27. każdego miesiąca kalendarzowego.

Status polisy opłaconej określono na kwotę 180.000 zł.

Rocznica Polisy została określona na dzień 27 maja każdego Roku P..

Jak wskazano w polisie opłata likwidacyjna pobierana była z Subkonta Składek Regularnych poprzez umorzenie Jednostek Uczestnictwa przed Całkowitą Wypłatą, w razie wygaśnięcia Umowy (...) w sytuacjach wskazanych w § 12 ust. 2, § 25 ust. 2 pkt 2, 3 i 5 OWU oraz od tej części Częściowej Wypłaty z Subkonta Składek Regularnych, która powoduje, że Wartość Subkonta Składek Regularnych staje się niższa od kwoty odpowiadającej Statusowi Polisy Opłaconej przed wskazaną Rocznicą Polisy w następującej wysokości:

- od dnia poprzedzającego 1. Rocznicę Polisy – 99,0 %;
- od dnia 1. Rocznicy Polisy do dnia poprzedzającego 2. Rocznicę Polisy – 99,0 %;
- od dnia 2. Rocznicy Polisy do dnia poprzedzającego 3. Rocznicę Polisy – 80,0 %;
- od dnia 3. Rocznicy Polisy do dnia poprzedzającego 4. Rocznicę Polisy – 70,0 %;
- od dnia 4. Rocznicy Polisy do dnia poprzedzającego 5. Rocznicę Polisy – 60,0 %;
- od dnia 5. Rocznicy Polisy do dnia poprzedzającego 6. Rocznicę Polisy – 50,0 %;
- od dnia 6. Rocznicy Polisy do dnia poprzedzającego 7. Rocznicę Polisy – 40,0 %;
- od dnia 7. Rocznicy Polisy do dnia poprzedzającego 8. Rocznicę Polisy – 30,0 %;
- od dnia 8. Rocznicy Polisy do dnia poprzedzającego 9. Rocznicę Polisy – 20,0 %;
- od dnia 9. Rocznicy Polisy do dnia poprzedzającego 10. Rocznicę Polisy – 10,0 %;
- od dnia 10. Rocznicy Polisy – 0 %.

Z kolei, wedle treści polisy, Opłata od Wykupu pobierana była odpowiednio z Subkonta Składek Regularnych lub z Subkonta Składek Dodatkowych, przez cały okres trwania Umowy (...) przed każdą Częściową Wypłatą oraz Całkowitą Wypłatą, a także w razie wygaśnięcia Umowy (...) w sytuacjach wskazanych w § 12 ust. 2, § 25 ust. 2 pkt 2, 3 i 5 OWU, od wartości środków wypłacanych z Rachunku Ubezpieczającego w wysokości 1 % w okresie obowiązywania Umowy (...).

Przedmiotowa umowa została zawarta na podstawie wniosku powoda z dnia 12 maja 2008r. mającego formę formularza przygotowanego jednostronnie przez pozwanego, w którym przewidziano m.in. możliwość wyboru wariantu umowy, częstotliwości opłacania składki (rocznie lub miesięcznie), a także wskazania wysokości składki regularnej. Wniosek został wypełniony przez agenta ubezpieczeniowego i podpisany przez powoda. Powód potwierdził podpisem odbiór tekstu Ogólnych Warunków Ubezpieczenia o oznaczeniu (...)OWU- (...) i załącznika do Ogólnych

Warunków Ubezpieczenia na Życie o oznaczeniu (...) -7. Nadto, powodowi przedstawiono formularz zatytułowany „zlecenie alokacji składki/transferu środków”, w którym przewidziano możliwość wyboru funduszy, w których alokowane są aktywa. Powód zlecił alokację 100 % aktywów w Portfel Aktywnej Alokaacji (60). Jako uposażoną powód wskazał konkubinę S. M..

(dowód: polisa nr (...) k. 23-23v, wniosek o zawarcie umowy k. 24-24v, zlecenie alokacji składki/transferu środków k. 25-26, lista uposażonych k. 26-26v)

Zgodnie z treścią § 3 Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym (...) 2008 o oznaczeniu (...)OWU- (...) (dalej OWU) Umowa (...) miała na celu długoterminowe gromadzenie środków finansowych przez nabywanie Jednostek Uczestnictwa ze środków pochodzących ze Składek. Przedmiotem umowy było ubezpieczenie życia Ubezpieczonego. Zakres ubezpieczenia obejmował takie zdarzenie ubezpieczeniowe jak: śmierć Ubezpieczonego oraz dożycie przez Ubezpieczonego 100 lat (§ 4). Pozwany pobierał m.in. opłatę likwidacyjną (§ 18 ust. 1 pkt 5) oraz opłatę od wykupu (§ 18 ust. 1 pkt 6).

Stosownie do § 18 ust. 6 opłata likwidacyjna jest ustalana procentowo i pobierana z Subkonta Składek Regularnych poprzez umorzenie Jednostek Uczestnictwa, przed Całkowitą Wypłatą, w razie wygaśnięcia Umowy (...) w sytuacjach wskazanych w § 12 ust. 2, § 25 ust. 2 pkt 2, 3 i 5 OWU oraz od tej części Częściowej Wyплаты z Subkonta Składek Regularnych, która powoduje, że Wartość Subkonta Składek Regularnych staje się niższa od kwoty odpowiadającej Statusowi Polisy Oplaconej. Postanowień dotyczących opłaty likwidacyjnej nie stosuje się do Subkonta Składek Dodatkowych. Jednostki Uczestnictwa są umarzone w proporcjach odpowiadających udziałowi poszczególnych Funduszy: 1. w wartości Częściowej Wyплаты – w razie Częściowej Wyплаты, 2. W Wartości Rachunku Ubezpieczającego – w razie Całkowitej Wyплаты albo wygaśnięcia Umowy (...) w sytuacjach wskazanych w § 12 ust. 2, § 25 ust. 2 pkt 2, 3 i 5 OWU.

Wedle § 18 ust. 7 opłata od Wykupu jest ustalana procentowo i pobierana, odpowiednio z Subkonta Składek Regularnych lub z Subkonta Składek Dodatkowych, przez cały okres trwania Umowy (...) przed każdą Częściową Wypłatą oraz Całkowitą Wypłatą, a także w razie wygaśnięcia Umowy (...) w sytuacjach wskazanych w § 12 ust. 2, § 25 ust. 2 pkt 2, 3 i 5 OWU, od wartości środków wypłacanych z Rachunku Ubezpieczającego w wysokości 1 % w okresie obowiązywania Umowy (...). Jednostki Uczestnictwa są umarzone w proporcjach odpowiadających udziałowi poszczególnych Funduszy: 1. w wartości Częściowej Wyплаты – w razie Częściowej Wyплаты, 2. W Wartości Rachunku Ubezpieczającego – w razie Całkowitej Wyплаты albo wygaśnięcia Umowy (...) w sytuacjach wskazanych w § 12 ust. 2, § 25 ust. 2 pkt 2, 3 i 5 OWU.

Zgodnie z § 18 OWU – poza opłatą likwidacyjną i opłatą od wykupu – pozwany był uprawniony do pobierania opłaty wstępnej, za zarządzanie, administracyjnej, za ryzyko, transakcyjnej, za wznowienie umowy ubezpieczenia oraz za przewalutowanie.

W myśl § 2 pkt 2 OWU całkowita wypłata to dokonywana na podstawie zlecenia Ubezpieczającego wypłata w złotych całości środków zgromadzonych na Rachunku Ubezpieczającego, po pobraniu stosownego podatku dochodowego od osób fizycznych. Podatek dochodowy jest pobierany w razie osiągnięcia dochodu z tytułu inwestowania Składek w Fundusze, stanowiącego różnicę pomiędzy kwotą Całkowitej Wyплаты, zmniejszoną o należne opłaty, a sumą Składek, które zostały zainwestowane w Fundusze z uwzględnieniem różnic kursowych.

(dowód: Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym (...) 2008 o oznaczeniu (...)OWU- (...) k. 14-22)

Zgodnie z pkt 13 załącznika do Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie o oznaczeniu (...) -7 opłata od wykupu wynosi 1 % kwoty Częściowej Wyплаты lub Całkowitej Wyплаты i jest pobierana z obu Subkont w okresie obowiązywania Umowy (...). Zgodnie z pkt 15 OWU opłata likwidacyjna pobierana jest w wysokości:

Rok P., w którym jest pobierana opłata likwidacyjna od środków wypłacanych z Subkonta Składek Regularnych	Wysokość opłaty likwidacyjnej stanowiąca procent środków wypłacanych z Subkonta Składek Regularnych
1	99 %
2	99 %
3	80 %
4	70 %
5	60 %
6	50 %
7	40 %
8	30 %
9	20 %
10	10 %

(dowód: załącznik do Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie o oznaczeniu (...) - 7 k. 47)

Po około 2-3 latach powód zwrócił się do pozwanego o zmniejszenie składki. Pozwany jednak poinformował powoda, że nie ma możliwości zmniejszenia składki bez utraty części wpłaconych środków. Łącznie, przez okres obowiązywania umowy, tytułem składek, powód wpłacił kwotę rzędu 110.000 – 120.000 zł.

(dowód: przesłuchanie powoda płyta CD k. 114)

W kwietniu 2013r. umowa została rozwiązana. Na dzień 29 kwietnia 2013r. saldo rachunku wynosiło 107.776,39 zł, przy czym Wartość Subkonta Składek Regularnych wynosiła 107.321,37 zł, a Wartość Subkonta Składek Dodatkowych 455,02 zł. Z Subkonta Składek Regularnych pozwany pobrał kwotę 29.340 zł tytułem opłaty likwidacyjnej oraz kwotę 1.073,21 zł tytułem opłaty od wykupu, natomiast z Subkonta Składek Dodatkowych pobrał opłatę od wykupu w wysokości 4,55 zł. Ostatecznie, pozwany wypłacił powodowi kwotę 77.358,63 zł.

(dowód: potwierdzenie dokonania całkowitej wpłaty z rachunku ubezpieczającego k. 30-30v)

Pismem z dnia 9 sierpnia 2017r. powód, reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika – radcę prawnego, wezwał pozwanego do wskazania dokładnej kwoty pobranej opłaty likwidacyjnej, a także do zwrotu na rzecz powoda pozostałej kwoty stanowiącej nienależnie pobrane świadczenie pieniężne z tytułu opłat likwidacyjnych w związku z wygaśnięciem umowy ubezpieczenia z (...) w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania na wskazany rachunek bankowy. Wezwanie zostało pozwanemu doręczone w dniu 14 sierpnia 2017r.

Pismem z dnia 29 sierpnia 2017r. pozwany wskazał, że w związku z wygaśnięciem umowy ubezpieczenia pobrał opłatę likwidacyjną w wysokości ograniczonej do kosztów poniesionych w związku z zawarciem i wygaśnięciem umowy tj. kosztu dystrybucji w wysokości 28.800 zł, kosztu wystawienia polisy w wysokości 260 zł i kosztu rozwiązania ubezpieczenia (likwidacji polisy) w wysokości 280 zł i odmówił zwrotu opłaty likwidacyjnej.

(dowód: wezwanie do zapłaty z dnia 9 sierpnia 2017r. k. 31-32, dowód doręczenia k. 33-33v, pismo pozwanego z dnia 29 sierpnia 2017r. k. 27-29)

Sąd zważył, co następuje:

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów z dokumentów oraz dowodu z przesłuchania powoda J. M..

Oceniając zebrany w niniejszej sprawie materiał dowodowy Sąd nie znalazł żadnych podstaw do kwestionowania wiarygodności i mocy dowodowej przedstawionych przez strony dokumentów w postaci: wniosku o zawarcie umowy ubezpieczenia na życie z (...) wraz z załącznikami, polisy nr (...), Ogólnych Warunków Ubezpieczenia, a także korespondencji stron. Podkreślić należy, iż wymienione powyżej dokumenty jako dokumenty prywatne korzystały z domniemania autentyczności oraz domniemania pochodzenia oświadczenia zawartego w dokumencie od jego wystawcy. Oba domniemania nie były kwestionowane przez strony w trybie art. 253 kpc. Treść i forma przedstawionych dokumentów nie budziła także żadnych wątpliwości Sądu.

Za wiarygodne należało uznać również zeznania powoda J. M.. Zdaniem Sądu zeznania powoda były szczere, spontaniczne, spójne i nie pozostawały w sprzeczności z innymi zebranymi w niniejszym postępowaniu dowodami. Powód w sposób spójny i rzeczowy opisał okoliczności towarzyszące zawarciu umowy, a jego zeznania w tym zakresie nie budziły wątpliwości w świetle zasad doświadczenia życiowego czy logicznego rozumowania.

Przechodząc do szczegółowych rozważań, wskazać należy, iż w niniejszej sprawie powód domagał się od pozwanego zapłaty kwoty 30.417,76 zł, która – jego zdaniem – została nienależnie zatrzymana przez pozwanego w związku z rozwiązaniem umowy ubezpieczenia na życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym (...) jako opłata likwidacyjna oraz opłata za wykup, podnosząc, że postanowienia wzorca umownego określające obowiązek ponoszenia przez konsumenta przedmiotowych opłat stanowią niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu przepisów art. 385¹ § 1 kc i nast. W tym stanie rzeczy podstawę prawną powództwa stanowiły przepisy art. 410 kc w zw. z art. 405 kc. Stosownie do art. 410 § 1 kc przepisy dotyczące bezpodstawnego wzbogacenia stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Zgodnie z treścią art. 410 § 2 kc świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

W pierwszej kolejności należało odnieść się do podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia będącego przedmiotem niniejszego postępowania. W odpowiedzi na pozew pozwany wywodził, że roszczenie powoda jako roszczenie z umowy ubezpieczenia – zgodnie z treścią art. 819 § 1 kc – przedawnia się z upływem trzech lat. W ocenie Sądu argumentacja strony pozwanej jest chybiona. Przede wszystkim, należy wskazać, że roszczenie o zwrot równowartości opłaty likwidacyjnej oraz opłaty od wykupu nie wynika z zawartej przez strony umowy ubezpieczenia. Umowa ubezpieczenia, jaka łączyła strony, uległa rozwiązaniu w kwietniu 2013r., zaś z treści przedmiotowej umowy ani OWU nie wynika, aby w przypadku wygaśnięcia umowy po stronie ubezpieczyciela powstał obowiązek do wypłacenia na rzecz ubezpieczonego kwoty równej wartości subkonta zgromadzonych składek regularnych. Natomiast, na podstawie OWU można jednoznacznie stwierdzić, że pozwany był uprawniony do zatrzymania części środków tytułem opłaty likwidacyjnej oraz opłaty od wykupu. Dopiero uznanie przedmiotowych postanowień wzorca umownego za niedozwolone klauzule umowne (klauzule abuzywne) powoduje, że podstawa prawna przysporzenia pozwanego jest niewiążąca dla konsumenta, co rodzi po stronie konsumenta roszczenie o zwrot tych środków mające podstawę w przepisach art. 405 kc w zw. z art. 410 kc. Dla roszczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia przewidziany jest natomiast ogólny, dziesięcioletni termin przedawnienia (art. 118 kc).

Przesądziwszy kwestię przedawnienia, w dalszej kolejności należało odnieść się do podnoszonych przez powoda twierdzeń o abuzywności postanowień wzorca umownego dotyczących opłaty likwidacyjnej oraz opłaty od wykupu. Przedmiotowe postanowienia zostały zawarte w § 18 Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym (...) 2008 o oznaczeniu (...)OWU- (...) oraz w pkt 13 i 15 załącznika do Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie o oznaczeniu (...) -7. Zgodnie z treścią art. 385¹ § 1 kc postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. W myśl art. 385¹ § 3 kc nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Z kolei wedle art. 385² kc oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny.

W niniejszej sprawie nie ulega wątpliwości, że umowa ubezpieczenia na życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym jest umową jednostronnie profesjonalną. Powód bowiem nie zawierał jej w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, lecz występował jako konsument w rozumieniu art. 22¹ kc.

W świetle wymienionych powyżej przesłanek dla uznania postanowień ww. wzorca umownego za abuzywne konieczne było ustalenie, że nie zostały one uzgodnione indywidualnie. W myśl art. 385¹ § 3 kc nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Podkreślić przy tym należy, że zgodnie z treścią art. 385¹ § 4 kc ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje, a więc w niniejszej sprawie na stronie pozwanej. Na podstawie zebranego w niniejszej sprawie materiału dowodowego Sąd doszedł do przekonania, że przedmiotowa umowa nie była przez strony negocjowana. Taki wniosek wynika z faktu, że przedmiotowa umowa jest umową adhezyjną, przygotowaną jednostronnie przez pozwanego. Bezsprzecznie postanowienia dotyczące obu opłat zawarte zostały w OWU. Szczegółowe regulacje zawarte w OWU zostały ukształtowane jeszcze przed zawarciem umowy przez strony. Ogólne Warunki Ubezpieczenia zostały zatwierdzone uchwałą zarządu pozwanego z dnia 11 lutego 2008r., a więc niewątpliwie przed zawarciem umowy przez strony. Nadto, powód był związany przedmiotowym wzorcem umownym na podstawie art. 384 kc. Jak wynika z załączonych do pozwu dokumentów, umowa była zawierana na standardowych formularzach, jakimi w swojej działalności posługuje się pozwane towarzystwo ubezpieczeń, a w formularzu nie było możliwości wyboru wariantu ubezpieczenia z opłatą likwidacyjną bądź bez tej opłaty.

Z zeznań powoda także wynika, że ww. postanowienia umowne nie były przedmiotem negocjacji stron. Pozwany nie przedstawił w toku niniejszego postępowania żadnego dowodu świadczącego o tym, iż kwestionowane przez powoda wzorce umowne zawierające postanowienia odnoszące się do opłaty likwidacyjnej i opłaty od wykupu w jakimkolwiek zakresie podlegały indywidualnym uzgodnieniom i istniała możliwość ich zmiany. Z tych przyczyn powód nie miał żadnego wpływu na ich treść. W judykaturze podnosi się natomiast, że okoliczność, iż konsument znał treść danego postanowienia i rozumiał je, nie przesądza o tym, że zostało ono indywidualnie uzgodnione. Konieczne byłoby wykazanie, że konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego. Przyjęcie takiego wpływu byłoby możliwe przede wszystkim wówczas, gdyby konkretny zapis był z nim negocjowany (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 6 kwietnia 2011r., I ACa 232/11, L.).

Wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść (por. wyrok Sądu Apelacyjnego Warszawa z dnia 15 maja 2012r., VI ACa 1276/11, L.). W świetle powyższego, dla ustalenia, czy umowa była indywidualnie negocjowana bez jakiegokolwiek znaczenia pozostaje fakt, czy powód przed przystąpieniem do ubezpieczenia zapoznał się z treścią

wzorców umownych, w szczególności warunków ubezpieczenia i pisemnie oświadczył, że zrozumiał ich treść. Istotne było jedynie, czy powód miał realny wpływ na treść kwestionowanych klauzul umownych, a takiego wpływu bez wątplenia nie miał.

Odnosząc się do zarzutów pozwanego zawartych w odpowiedzi na pozew, Sąd uznał, że postanowienia wzorca umownego dotyczące opłaty likwidacyjnej oraz opłaty od wykupu nie określają głównych świadczeń stron.

Zgodnie z poglądem prawnym Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017r., I ACa 1585/16, L. „użyte w art. 385[1] § 1 zd. drugie kc pojęcie „głównych świadczeń stron” nie jest zdefiniowane, przez co podlega wykładni, ale nie może ulegać wątpliwości, że chodzi o takie świadczenia, które charakteryzują, definiują i typizują umowę, a bez których nie doszłoby do jej zawarcia. Potwierdzeniem takiej interpretacji omawianego pojęcia, jest wymienienie przez ustawodawcę ceny i wynagrodzenia jako istotnych elementów stosunków zobowiązaniowych, które wyłączone są spod kontroli abuzywności, jeśli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. W tym kontekście nie sposób uznać, aby świadczenie w postaci opłaty likwidacyjnej, które obciąża ubezpieczonego na wypadek rezygnacji z ubezpieczenia, charakteryzowało lub typizowało umowę ubezpieczenia lub umowę inwestycyjną, które elementy znajdujemy w umowach na życie i dożycie”. Z analizy postanowień OWU wynika, że obowiązkiem ubezpieczonego jest zapłata składki, a obowiązkiem ubezpieczyciela udzielenie ochrony ubezpieczeniowej. W związku z tym przyjąć należy, że głównym świadczeniem powoda była opłata składki a nie ponoszenie dodatkowych opłat w przypadku wcześniejszego rozwiązania umowy. Przedmiotowe opłaty nie mogą zostać w żaden sposób zaliczone do essentialia negotii przedmiotowej umowy, albowiem umowa może być równie dobrze zawarta bez zastrzeżenia obowiązku ponoszenia takich opłat a zawarcie umowy bez takiego zastrzeżenia nie miałyby to żadnego wpływu na ważność czy wykonalność takiej umowy.

Dla uznania spornych klauzul za abuzywne konieczne było także ustalenie, czy klauzule te kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają jego interesy. Jak wskazuje się w doktrynie w stosunkach z konsumentami szczególne znaczenie mają te oceny zachowań podmiotów w świetle dobrych obyczajów, które odwołują się do wartości takich jak: szacunek wobec partnera, uczciwość, szczerowość, zaufanie, lojalność, rzetelność i fachowość. Postanowienia umów, które kształtują prawa i obowiązki konsumenta, nie pozwalając na realizację tych wartości, będą uznawane za sprzeczne z dobrymi obyczajami. W szczególności w taki sposób kwalifikowane są wszelkie postanowienia, które zmierzają do naruszenia równorzędności stron stosunku, nierównomiernie rozkładając uprawnienia i obowiązki między partnerami umowy (por. M. Bednarek [w:] E. Łętowska (red.) System prawa prywatnego, t. 5, Warszawa 2006, s. 662-663; W. Popiołek [w:] K. Pietrzykowski (red.) Kodeks cywilny. Komentarz, t. I, 2005, art. 3851, nb 7; K. Zagrobelny [w:] E. Gniewek (red.) Kodeks cywilny. Komentarz, Warszawa 2008, art. 3851, nb 9). Sprzeczne z dobrymi obyczajami będą także działania, które zmierzają do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u klienta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności (por. I. Wesołowska [w:] C. Banasiński (red.) Niedozwolone postanowienia umowne, w: Standardy wspólnotowe w polskim prawie ochrony konsumenta, Warszawa 2004, s. 180).

Postanowienia umowy lub wzorca umownego rażąco naruszają interes konsumenta, jeżeli poważnie, znacząco odbiegają od sprawiedliwego wyważenia praw i obowiązków stron. Pojęcie rażącego naruszenia interesów konsumenta nie może być sprowadzane tylko do wymiaru czysto ekonomicznego; należy też uwzględnić niewygodę organizacyjną, nierzetelność traktowania, wprowadzenie w błąd, naruszenie prywatności konsumenta (por. wyrok SN z 6 października 2004 r., I CK 162/04, (...) 2005, Nr 12, poz. 136; wyrok SN z 13 lipca 2005 r., I CK 832/04, B. (...), Nr 11). W wyroku z 13 lipca 2005r. I CK 832/04 Sąd Najwyższy stwierdził, że „w rozumieniu art. 385[1] § 1 KC "rażące naruszenie interesów konsumenta" oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym, natomiast "działanie wbrew dobrym obyczajom" w zakresie kształtowania treści takiego stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku”. Natomiast ocena, czy dane postanowienie wzorca umowy, kształtując prawa i obowiązki konsumenta, „rażąco” narusza interesy konsumenta, uzależniona jest od tego, czy wynikająca z tego postanowienia nierównowaga praw i obowiązków stron (nierównowaga kontraktowa) na niekorzyść

konsumenta jest istotna, znacząca (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 2 sierpnia 2017r., I ACa 263/17, L.).

Odnosząc powyższe rozważania natury ogólnej do niniejszego stanu faktycznego należy stwierdzić, że sporne postanowienia wzorca umownego bez wątpienia naruszały zasadę równorzędności stron stosunku, nierównomiernie rozkładając uprawnienia i obowiązki między ubezpieczycielem a ubezpieczonym, a także naruszały zasadę lojalności i zaufania stron stosunku zobowiązaniowego. Zważyć bowiem należy, iż stosownie do zapisów OWU w przypadku opłaty likwidacyjnej przy rozwiązaniu umowy w pierwszym i drugim roku pozwany zatrzymywał aż 99 % środków wypłacanych z Subkonta Składek Regularnych, w trzecim roku 80 %, a w kolejnych latach opłata była o 10 % niższa w każdym roku. W odpowiedzi na pozew pozwany podniósł, że wysokość opłaty likwidacyjnej została ograniczona wyłącznie do kosztów rzeczywiście poniesionych przez niego w związku z przedwczesnym rozwiązaniem umowy ubezpieczenia i likwidacją rachunku. Z kolei, wedle pozwanego, opłata od wykupu w wysokości 1 % wartości rachunku miała pokrywać koszty likwidacji rachunku.

Zważyć należy, iż w toku niniejszego postępowania pozwany nie wykazał jakie dokładnie koszty zostały skompensowane z opłaty likwidacyjnej i opłaty od wykupu. Jedyne informacje w tym zakresie zostały zawarte w piśmie z dnia 29 sierpnia 2017 r. skierowanym do powoda przed wniesieniem pozwu. W piśmie tym pozwany wskazuje, że wysokość opłaty likwidacyjnej odpowiada poniesionym kosztom w postaci kosztu dystrybucji w wysokości 28.800 zł, kosztu wystawienia polisy w wysokości 260 zł i kosztu rozwiązania ubezpieczenia (likwidacji polisy) w wysokości 280 zł. Jednak, w toku niniejszej sprawy pozwany nie zdołał w żaden sposób wykazać związku pomiędzy wysokością opłaty likwidacyjnej i opłaty za wykup a kosztami, jakie pozwany ponosi w związku z zawarciem i wygaśnięciem umowy, ani też nie zdołał udowodnić, że takie koszty w rzeczywistości poniósł. Pozwany bowiem nie zaoferował w toku niniejszego postępowania żadnych dowodów, na podstawie których Sąd mógłby ustalić, jakie koszty wiązały się z przedmiotową umową.

Analizując treść § 18 OWU i pkt 13 i 15 załącznika do OWU i kolejnych postanowień obu wzorców umownych Sąd nie dopatrzył się żadnego związku pomiędzy ustalonymi procentowo opłatami likwidacyjną i opłatą od wykupu a ponoszonymi kosztami.

W OWU nie podano bowiem w jakim celu powyższe opłaty zostały pobrane. Spośród wskazanych w piśmie z dnia 29 sierpnia 2017r. kosztów największe wątpliwości budzą koszty dystrybucji. Zdaniem Sądu, koszty związane z działalnością akwizycyjną (koszty dystrybucji) nie są kosztami ponoszonymi bezpośrednio w związku z umową stron i nie mogą być traktowane jako konieczny składnik świadczeń ubezpieczonego.

Są to ogólne koszty działalności strony pozwanej, objęte jej ryzykiem gospodarczym i przenoszenie obowiązku ich ponoszenia na klientów następuje poprzez pobieranie od nich określonych świadczeń o charakterze marży, wynagrodzenia, prowizji czy opłat za zarządzanie, a nie zaś za pomocą „kar” czy „odszkodowań” w przypadku rozwiązania umowy.

Dodatkowo, zwrócić należy uwagę, że pozwany pobierał od konsumentów inne opłaty np. opłatę za zarządzanie czy opłatę administracyjną, które z pewnością kompensowały przynajmniej część kosztów związanych z zawarciem, wykonywanie przedmiotowej umowy ubezpieczenia.

Nie bez znaczenia jest również okoliczność, że konsumenci nie mieli rzeczywistego wpływu na wysokość prowizji przyznawanych agentom, nie łączyły ich z nimi żadne umowy, które nakładałyby na nich obowiązek pokrycia kosztów prowizji agentów. Konsumenci nie mieli również możliwości ustalenia czy ich świadczenie jest ekwiwalentne i uzasadnione okolicznościami. Mało tego, nie wykazano jaka była wysokość faktyczna prowizji pośrednika, a twierdzenia pozwanego zawarte w korespondencji przedprocesowej pozostają całkowicie gołosłowne.

Z tego względu nie można ocenić czy wysokość kosztów dystrybucji pozostaje adekwatna do podjętych przez agenta czynności związanych z zawarciem umowy z powodem. W świetle zeznań powoda, wskazana w korespondencji przedprocesowej wysokość kosztów dystrybucji wydaje się rażąco wygórowana w stosunku do czynności podjętych

przez agenta. Jak zeznał powód przed zawarciem umowy odbył tylko jedną rozmowę telefoniczną z agentem, a następnie spotkał się z nim na parkingu celem podpisania stosownych dokumentów.

Podczas tego kilkunastominutowego spotkania doszło do podpisania dokumentów. Bez wątplenia czynności podjęte przez agenta nie wiązały się z koniecznością poniesienia znacznych kosztów (koszt rozmowy, ewentualnie koszt dojazdu). W takim układzie, jeżeli zakład ubezpieczeń rzeczywiście poniósł w stosunku do sprzedaży tego konkretnego produktu wysokie koszty akwizycji, to oznacza, że rażąco niekorzystnie dla siebie sformułował z pośrednikiem zasady rozliczeń tych kosztów. Powód jako konsument natomiast nie może ponosić negatywnych konsekwencji tego, że zakład ubezpieczeń niegospodarnie dysponuje swoim majątkiem. Pozwany nie wykazał racjonalnego i dającego się zaakceptować powiązania kosztów i ryzyka ubezpieczyciela z wysokością opłaty likwidacyjnej i opłaty od wykupu.

Nadto, nie można pomijać faktu, że powód nie miał wiedzy na etapie zawierania umowy o wysokości kosztów czy też sposobie ustalenia tych kosztów, tak aby należycie poinformowany o skutkach zawarcia umowy konsument mógł podjąć racjonalną i przemyślaną decyzję przed zawarciem umowy, w tym mógł wyważyć zarówno korzyści związane z tym produktem finansowym, jak też koszty czy ryzyka. Jest to o tyle istotne, że przedmiotowa umowa była długoterminowa. Brak należytego poinformowania powoda o opłacie oraz o ponoszonych kosztach (w szczególności kosztach akwizycji), sprawia, że nałożenie na powoda obowiązku uiszczenia przedmiotowych opłat jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, narusza bowiem wymóg konstruowania w umowie jasnych postanowień oraz zasadę lojalności przedsiębiorcy wobec konsumenta. Zastrzegając takie opłaty na wypadek wcześniejszego rozwiązania umowy pozwany de facto przerzuca całe ryzyko oraz koszty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej na konsumenta, sam zaś przejmuje znaczne środki finansowe zgromadzone na rachunku konsumenta w chwili rozwiązania umowy i tym samym nie podnosi żadnego ryzyka związanego z tą inwestycją. Tak skonstruowane opłata likwidacyjna i opłata od wykupu, bez odniesienia ich wysokości do rzeczywiście ponoszonych przez pozwanego kosztów stanowi w istocie swoistą „karę” za rozwiązanie umowy przed upływem okresu na jaki została zawarta.

Niezależnie od powyższego, należy wskazać, że postanowienia dotyczące opłaty likwidacyjnej i opłaty od wykupu zostały sformułowane w sposób nieczytelny dla przeciętnego konsumenta i nie dają konsumentowi bezpośredniego obrazu wysokości opłat ani sposobu ich ustalania, co uniemożliwia mu podjęcie przemyślanej i racjonalnej decyzji i wyważenie ryzyka związanego z przystąpieniem do tego produktu finansowego. W kwestionowanych postanowieniach wzorca umownego pozwany bowiem odwołuje się do pojęć jak: umorzenie Jednostek Uczestnictwa, Całkowita Wypłata, Częściowa Wypłata czy też Subkonto Składek Regularnych, które dla przeciętnego konsumenta są pojęciami abstrakcyjnymi.

Na podstawie postanowień OWU konsument dysponujący przeciętną wiedzą ekonomiczną czy też przeciętną wiedzą z zakresu inwestowania na rynkach finansowych nie jest w stanie przewidzieć nawet orientacyjnie jaka będzie wysokość opłaty likwidacyjnej i opłaty za wykup. Strona pozwana nie wykazała również w jaki sposób wyliczyła wartość do wykupu, a także czy przedmiotowa inwestycja przyniosła jakikolwiek zysk.

Jak bowiem wynika z zeznań powoda, przed zawarciem umowy agent ubezpieczeniowy zapewniał go o możliwości osiągnięcia dużych zysków, co było głównym powodem zawarcia przez niego tej umowy. W trakcie trwania stosunku umownego powód wpłacił łącznie kwotę rzędu 110.000 – 120.000 zł, natomiast kwota mu wypłacona, a nawet wartość Subkonto Składek Regularnych w dacie rozwiązania umowy, była znacznie niższa. Stoi to w sprzeczności z samym charakterem lokaty, która co do zasady stanowi sposób bezpiecznego inwestowania kapitału. Powyższe wątpliwości są o tyle istotne, że przed zawarciem umowy powód był zapewniany przez agenta ubezpieczeniowego, że przedmiotowy produkt jest bezpieczny.

Wobec powyższego należało uznać, że strona powodowa wykazała, że postanowienia wzorca umownego dotyczące obowiązku poniesienia opłaty likwidacyjnej oraz opłaty od wykupu stanowią klauzule abuzywne. Skoro zatem uregulowania dotyczące ustalenia opłaty likwidacyjnej oraz opłaty od wykupu stanowią niedozwolone postanowienia umowne, to nie wiążą one powoda w tym zakresie, a tym samym powód jest uprawniony do żądania zwrotu zgromadzonych środków, gdyż podstawa tego świadczenia odpadła. Jednocześnie z przedłożonych dokumentów w

sposób nie budzący wątpliwości wynika, że z rachunku powoda została potrącona opłata likwidacyjna w wysokości 29.340 zł, a także opłata od wykupu w kwocie 1.077,76 zł. Mając zatem na uwadze wszystkie przedstawione powyżej okoliczności – na mocy art. 405 kc w zw. z art. 410 kc – należało zasądzić od pozwanego na rzecz powoda kwotę 30.417,76 zł. Od powyższej kwoty Sąd zasądził odsetki ustawowe za opóźnienie od dnia 22 sierpnia 2017r. do dnia zapłaty. Zważyć bowiem należy, iż roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia ma charakter świadczenia bezterminowego i staje się wymagalne w sposób określony w art. 455 kc. Przed wytoczeniem powództwa, powód wezwał pozwanego do zwrotu należności będących przedmiotem niniejszego postępowania pismem z dnia 9 sierpnia 2017r., wyznaczając siedmiodniowy termin do zapłaty. Wezwanie zostało pozwanemu doręczone w dniu 14 sierpnia 2017r. W związku z powyższym roszczenie stało się wymagalne z dniem następnym po upływie ww. terminu tj. z dniem 22 sierpnia 2017r.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 kpc i zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, zasądził od przegrywającego niniejszy spór pozwanego na rzecz powoda kwotę 5.138 zł, na którą składały się: opłata sądowa od pozwu (1.521 zł), opłata za czynności fachowego pełnomocnika powoda – radcy prawnego w stawce minimalnej (3.600 zł) i opłata skarbową od pełnomocnictwa (17 zł).